

С. М. Міщенко

*суддя Вищого спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і кримінальних справ,
заслужений юрист України*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СУДДІВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО НИХ

Основною передумовою ефективного захисту прав людини і користування нею цими правами є існування незалежної, неупередженої, компетентної та дієвої судової влади, що зумовлює необхідність розробки і впровадження нових підходів до визначення поняття, структури і змісту принципу незалежності суддів. Підтвердженням цьому є численні законодавчі ініціативи, частина яких уже реалізована та втілюється у правозастосовній практиці.

Зважаючи, що саме належне законодавче визначення гарантій принципу незалежності суддів є вирішальним кроком до становлення дійсно незалежної судової влади, здатної забезпечити надійний захист прав та основних свобод людини і громадянина, а також з метою забезпечення однакового застосування судами першої та апеляційної інстанцій норм кримінального процесуального законодавства, уникнення неоднозначного його тлумачення під час здійснення судового контролю у кримінальному провадженні щодо судді, враховуючи конституційні гарантії незалежності та недоторканності суддів під час відправлення правосуддя, основним завданням цієї статті є розгляд окремих питань забезпечення незалежності суддів, а також особливостей здійснення кримінального провадження щодо них.

Так, здійснюючи кримінальне провадження щодо судді, слідчим суддям слід пам'ятати, що незалежність і недоторканність суддів гарантуються Конституцією (ст. 126) і законами України та є невід'ємними складовими їхнього статусу. При цьому: 1) незалежність суддів є конституційним принципом організації та функціонування судів, а також професійної діяльності суддів, що забезпечується, крім іншого, заборонаю будь-якого впливу на суддів, захистом їх професійних інтересів [15]; 2) недоторканність суддів має публічно-правове призначення — забезпечити здійснення правосуддя неупередженим, безстороннім і справедливим судом. Зміст недоторканності

суддів як умови виконання ними професійних обов'язків відповідно до положення ч. 1 ст. 126 Конституції України не обмежується визначеною у ч. 3 цієї статті гарантією, згідно з якою суддя без згоди Верховної Ради України не може бути затриманий чи заарештований до винесення обвинувального вироку судом [15], і додатково реалізується іншими нормативно-правовими актами України. Разом із тим, незважаючи на гарантії недоторканності і незалежності суддів при здійсненні правосуддя, у разі вчинення ними конкретних дій, які КК визнаються злочинами, судді, як правильно зазначила у своєму висновку від 01 липня 2013 р. Судова палата у кримінальних справах ВСУ, мають притягуватися до відповідальності й нести передбачене законом покарання [2].

Варто зауважити, що спеціальний правовий статус судді зумовлений виконанням професійними судьями конституційної функції — здійснення правосуддя [16], у зв'язку з чим притягнення судді до юридичної відповідальності має певні особливості. Зокрема, особливий порядок здійснення кримінального провадження щодо цієї категорії осіб передбачено главою 37 КПК. Проаналізуємо ці особливості детальніше.

Початок досудового розслідування — внесення відомостей, отриманих у результаті подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення слідчим, прокурором обставин, що свідчать про його вчинення, до Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР) визначено у ст. 214 КПК [11], а також відповідно до ч. 2 цієї статті здійснюється у порядку, встановленому Положенням про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, затвердженим наказом Генерального прокурора України від 17 серпня 2012 р. № 69 [12], та розробленою на його основі Інструкцією, затвердженою наказом МВС України від 19 листопада 2012 р. № 1050 «Про порядок ведення єдиного обліку в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події» [7].

Слід зазначити, що змістова частина цих нормативно-правових актів, з огляду на висновок Судової палати у кримінальних справах ВСУ від 01 липня 2013 р. «Щодо питання про початок кримінального провадження стосовно суддів, яке пов'язане зі здійсненням ними судочинства», схвалена судовою практикою [2]. Реалізація їх положень, на нашу думку, має унеможливити формалізований підхід до внесення відповідних відомостей до ЄРДР щодо осіб (у тому числі суддів) за заявами про вчинення ними кримінального правопорушення, що несе загрозу незалежності останніх. У зв'язку із цим слідчий суддя, розглядаючи скаргу на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, має керуватися положеннями зазначених вище актів.

При цьому, визначаючи територіальну підсудність кримінального провадження, слід керуватися положеннями статей 32 та 34 КПК, зокрема, вра-

ховувати, що зміна підсудності кримінального провадження щодо судді чи працівника апарату суду згідно з положеннями ч. 2 ст. 32, п. 3 ч. 1 ст. 34 КПК, з огляду на вжиті у цих нормах формулювання «щодо обвинувачення судді», «обвинувачений обіймає чи обіймав посаду судді», «обвинувачений, який працює та працював у суді», здійснюється лише у разі набуття ними процесуального статусу обвинуваченого. Нагадаємо, що обвинуваченим відповідно до ч. 2 ст. 42 КПК є особа, обвинувальний акт щодо якої переданий до суду в порядку, передбаченому ст. 291 цього Кодексу. Іншими словами, до набуття суддею чи працівником апарату суду статусу обвинуваченого, тобто до моменту передання обвинувального акта щодо судді чи працівника апарату суду (зокрема, при розгляді скарг на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні до ЄРДР відомостей про вчинене ними кримінальне правопорушення), клопотань про забезпечення заходів процесуального примусу стосовно такого судді чи працівника апарату суду тощо, зміна підсудності розгляду судом цих документів не здійснюється. Винятком є випадки, коли після задоволення заяви про відвід (самовідвід) слідчого судді неможливо реалізувати вимоги ч. 1 ст. 82 КПК та передати кримінальне провадження на розгляд іншому слідчому судді цього суду.

Варто зауважити, що скарга на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні до ЄРДР відомостей про кримінальне правопорушення після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, подається у десятиденний термін, що обчислюється з моменту початку перебігу строку бездіяльності слідчого, прокурора (після спливу 24 годин), до місцевого суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, бездіяльність якого оскаржується.

Під час розгляду такої скарги необхідно враховувати, що:

– вимоги стосовно змісту заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, що підлягає внесенню до ЄРДР, передбачені у ч. 5 ст. 214 КПК [11] та конкретизовані у підрозділі 2 розділу I Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, затвердженого наказом Генерального прокурора України від 17 липня 2012 р. № 69, із змінами [12]. Внесенню в ЄРДР підлягають не будь-які заяви, а заяви та повідомлення про вчинення кримінального правопорушення, зміст яких відповідає вимогам кримінального процесуального законодавства. Такі заяви та повідомлення відповідно до п. 4 ч. 5 ст. 214 КПК повинні містити короткий виклад обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, наведених потерпілим, заявником чи виявлених з іншого джерела [11]. При цьому внесення до ЄРДР відомостей за анонімними заявами та повідомленнями, з огляду на системне тлумачення положень КПК та аналіз ч. 4 ст. 84 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [5], не допускається. Також варто зважати на те, що положення частин 4, 5 ст. 214 КПК перебувають у взаємозв'язку з ч. 1 ст. 2 КК, згідно з якою підставою кримінальної відпові-

дальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, і саме тому наявність фактичних даних, які вказують на ознаки складу злочину, є невід'ємною складовою заяви чи повідомлення про вчинення кримінального правопорушення [2]. Слід звернути увагу, що такий підхід також використано і в ч. 4 ст. 84 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» при визначенні підстав для порушення дисциплінарної справи щодо судді [5]. На підставі наведеного можна зробити висновок, що незгода учасника судового процесу із прийнятим судовим рішенням також не може бути приводом для реєстрації заяви, повідомлення про вчинення суддею кримінального правопорушення [6];

— слідчий, прокурор зобов'язаний внести відповідні відомості до ЄРДР невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення (відповідно до вимог ч. 5 ст. 214 КПК) або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення [11]. Слід також враховувати, що відповідно до п. 1.4 розділу II Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, затвердженого наказом Генерального прокурора України від 17 липня 2012 р. № 69, заява чи повідомлення про кримінальне правопорушення вважаються поданими з моменту попередження особи про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення [12]. При цьому, якщо попередження особи про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення неможливо зробити з об'єктивних причин (надходження заяви чи повідомлення поштою, іншим засобом зв'язку, непритомний стан заявника, відрядження тощо), строк (24 години) варто обчислювати з моменту надходження заяви слідчому, прокурору [12]. А тому правильною є практика тих слідчих суддів, які відмовляють у задоволенні скарг на бездіяльність слідчого або прокурора щодо невнесення відомостей до ЄРДР у разі, коли заявник не звертався особисто із заявою чи повідомленням про вчинене кримінальне правопорушення, не був попереджений про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення та не надав відомостей про поважність причин невиконання таких дій.

Скарга на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні до ЄРДР відомостей про кримінальне правопорушення, повертається заявнику, якщо вона не підлягає розгляду в цьому суді, тобто подана з порушенням правил підсудності, встановлених ст. 303 КПК, або якщо її подано після закінчення строку (ч. 1 ст. 304 КПК) і особа, яка її подала, не порушує питання про поновлення цього строку, або слідчий суддя за заявою особи не знайде підстав для його поновлення. Крім наведеного вище, при розгляді скарг на бездіяльність слідчого, прокурора стосовно невнесення ним до ЄРДР заяв

і повідомлень про вчинення суддею кримінальних правопорушень, зокрема передбачених статтями 374, 375 КК, слідчим суддям слід враховувати, що відповідно до ч. 5 ст. 124 Конституції України судові рішення є обов'язковими до виконання на всій території України [9] і тому, як правильно зазначено у п. 10 постанови Пленуму ВСУ від 13 червня 2007 р. № 8 «Про незалежність судової влади», вважаються законними доти, доки вони не скасовані в апеляційному чи касаційному порядку або не переглянуті компетентним судом в іншому порядку, визначеному процесуальним законом, у межах провадження справи, в якій вони ухвалені [13]. Тобто необхідно зважати, що виключне право перевірки законності та обґрунтованості судових рішень має відповідний суд згідно з процесуальним законодавством. Оскарження у будь-який спосіб судових рішень, діяльності судів і суддів щодо розгляду та вирішення справи поза передбаченим процесуальним законом порядком у справі не допускається, і судам, діючи відповідно до абзацу 2 п. 10 постанови Пленуму ВСУ від 13 червня 2007 р. № 8 «Про незалежність судової влади», слід відмовляти у прийнятті позовів та заяв з таким предметом [13]. У зв'язку із цим, якщо особа подає заяву про вчинення суддею, наприклад, кримінального правопорушення, передбаченого статтями 374, 375 КК, при цьому судові рішення, ухвалені ним, не переглянуто та не скасовано у визначеному процесуальним законом порядку, внесення до ЄРДР відповідних відомостей, на нашу думку, не має законної правової підстави, оскільки констатувати такі порушення, зокрема порушення права на захист, постановлення суддею (суддями) неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови, може лише суд після перегляду судових рішень.

Зробивши невеличкий відступ від основної теми нашого дослідження та зважаючи на актуальність питання розгляду скарг на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні до ЄРДР відомостей про кримінальне правопорушення після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, зазначимо, що така скарга під час досудового розслідування розглядається не пізніше 72 годин з моменту її надходження та за обов'язкової участі особи, яка подала скаргу, чи її захисника, представника та слідчого чи прокурора, бездіяльність яких оскаржується. При цьому відсутність слідчого чи прокурора згідно з ч. 3 ст. 306 КПК не є перешкодою для розгляду скарги [11].

У разі ж відсутності заявника слідчий суддя, на нашу думку, вправі за наявності відповідного клопотання заявника прийняти рішення щодо розгляду скарги за його відсутності. Таке клопотання може міститися у скарзі заявника або може бути подане ним окремо від заяви. Якщо ж клопотання про розгляд скарги за відсутності заявника не подавалось і заявник не прибув у судові засідання, слідчий суддя під час розгляду скарги має з'ясувати причини його неявки та відкласти розгляд, надаючи можливість заявникові реалізувати своє право ще раз. У разі нез'явлення заявника на наступне

судове засідання з розгляду скарги без повідомлення про причини неявки слідчий суддя вправі:

1) враховуючи положення ч. 2 ст. 55 КПК, відповідно до якої права і обов'язки потерпілого виникають в особи з моменту подання заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення, та ч. 1 ст. 306 КПК накласти на заявника грошове стягнення від 0,5 до 2 розмірів мінімальної заробітної плати (ч. 1 ст. 139 КПК) [11];

2) з огляду на безальтернативну вимогу закону — здійснення розгляду скарг на рішення, дії чи бездіяльність під час досудового розслідування за обов'язкової участі особи, яка подала скаргу, чи її захисника або представника — залишити скаргу без розгляду.

Якщо ж заявник під час розгляду скарги за ст. 303 КПК заявив клопотання про відмову від скарги у зв'язку з тим, що слідчий чи прокурор самостійно скасував рішення, передбачені пунктами 1, 2, 5 і 6 ч. 1 цієї статті, припинив дію чи бездіяльність, які оскаржуються, слідчий суддя має закрити провадження за скаргою. Слід зазначити, що провадження за скаргою за наявності обставин, передбачених ч. 2 ст. 305 КПК, закривається у будь-якому випадку незалежно від того, чи заявив скаржник клопотання про відмову від скарги.

У разі якщо заявник під час розгляду скарги за ст. 303 КПК заявив клопотання про відмову від скарги з інших підстав, не передбачених ч. 2 ст. 305 КПК [11], слідчий суддя, беручи до уваги право учасників судового провадження на відмову від попередніх вимог (частини 2, 4 ст. 26, п. 15 ч. 2 ст. 36, ч. 3 ст. 61, ч. 2 ст. 337, ч. 6 ст. 340, статті 403, 432 КПК) [11] та правові наслідки такої відмови, враховуючи конституційну гарантію і засаду кримінального провадження щодо рівності усіх перед законом і судом, а також з огляду на зміст ч. 6 ст. 9 КПК, на наше переконання, має прийняти рішення про закриття провадження за скаргою.

За результатами розгляду скарги на бездіяльність слідчого, прокурора, яка полягає у невнесенні до ЄРДР відомостей про кримінальне правопорушення після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення, під час досудового розслідування слідчий суддя постановляє ухвалу: 1) про зобов'язання внести відомості про кримінальне правопорушення до ЄРДР; 2) про відмову у задоволенні скарги, яка згідно з ч. 3 ст. 307 КПК [11] не може бути оскаржена.

Повертаючись до основної теми нашого дослідження, зазначимо, що реалізація конституційної вимоги щодо недоторканності суддів, зокрема ст. 126 Конституції України, забезпечується, крім іншого, таким чином:

— суддя, затриманий за підозрою у вчиненні діяння, за яке встановлена кримінальна чи адміністративна відповідальність, повинен бути негайно звільнений після з'ясування його особи. Суддя згідно з ч. 2 ст. 48 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» [5] не може бути підданий при-

воду чи примусово доставлений до будь-якого органу чи установи, крім суду;

— суддя у своїй діяльності щодо здійснення правосуддя є незалежним від будь-якого незаконного впливу, тиску або втручання. Він не зобов'язаний, крім випадків, установлених законом, надавати жодних пояснень щодо суті розглянутих справ та справ, які перебувають у його провадженні (ст. 65 КПК), а також надавати їх будь-кому для ознайомлення (п. 4 постанови Пленуму ВСУ від 13 червня 2007 р. № 8 «Про незалежність судової влади») [13].

При цьому необхідно зауважити, що витребування від судді пояснень із питань, які підлягають чи були предметом обговорення у нарадчій кімнаті, або спроби розкриття таємниці постановлення рішення в інший спосіб, витребування чи вилучення судових справ, розгляд яких не завершено, а також отримання матеріалів судових справ (копій документів, які містяться у справі, виписок з неї тощо) з порушенням встановленого законом порядку (неповноважним суб'єктом, без належного документального оформлення тощо) слід визнавати порушенням принципів самостійності судів та незалежності суддів. Водночас витребування від судді пояснень із питань, не пов'язаних із предметом обговорення в нарадчій кімнаті або з підставами прийняття судового рішення, наприклад, щодо причин тривалого нерозгляду судових справ, організації судових процесів, дотримання суддівської етики, не можна визнати порушенням принципів самостійності та незалежності суддів.

Розглядаючи питання повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, слід зазначити, що відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 481 КПК, ч. 3 ст. 48 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» судді Конституційного Суду України, професійному судді, присяжному та народному засідателю на час здійснення ними правосуддя може бути повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення лише Генеральним прокурором України або його заступником [5]. При цьому використане у зазначених нормах законів формулювання «письмове повідомлення про підозру здійснюється» означає, що таке повідомлення має бути обов'язково скріплене підписом одного із цих суб'єктів, а не безпосередньо ним вручене.

Крім того, зазначимо, що аналогічна норма, але з дещо розширеним суб'єктним складом (до цього переліку внесено прокурорів областей та міст Києва і Севастополя) передбачена й стосовно адвокатів. Разом із тим, на відміну від суддів, адвокату згідно з ч. 3 ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» гарантовано, що слідчі розшукові та негласні слідчі (розшукові) дії здійснюються на підставі судового рішення, ухваленого за клопотанням суб'єктів, склад яких аналогічний повідомленню про підозру, — Генерального прокурора України, його заступників, прокурора Автономної Республіки Крим, області, міста Києва та міста Севастополя [4].

Водночас відповідно до ч. 5 ст. 48 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» проникнення в житло або інше володіння судді чи його службове приміщення, особистий чи службовий транспорт, проведення там огляду, обшуку чи виїмки, прослуховування його телефонних розмов, особистий обшук судді, а так само огляд, виїмка його кореспонденції, речей і документів можуть провадитися лише за судовим рішенням [5]. Незважаючи на те, що зазначений перелік слідчих дій, які здійснюються тільки на підставі судового рішення, не є вичерпним і доповнюється згідно з відповідними положеннями КПК, особливостей порядку ініціювання перед судом проведення таких слідчих дій законом не встановлено, за винятком випадку відсторонення від посади судді.

Буквальне тлумачення положень КПК та викладене вище свідчить, що проведення стосовно судді оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій, що можуть проводитися винятково з дозволу суду, здійснюється на підставі судового рішення, ухваленого за клопотанням, унесеним уповноваженим на це суб'єктом звернення, без будь-яких обмежень, правильним слід вважати закріплення положення (за аналогією з ч. 3 ст. 481 КПК з урахуванням п. 15 ч. 1 ст. 3 КПК та за прикладом ч. 3 ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність»), що проведення стосовно судді оперативно-розшукових заходів чи слідчих дій, які проводяться винятково з дозволу суду (у тому числі слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій), здійснюється на підставі судового рішення, ухваленого за клопотанням Генерального прокурора України або його заступника.

Розглядаючи клопотання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження стосовно судді, слідчий суддя, суд має враховувати, що:

— відсторонення судді від посади як вид заходу забезпечення кримінального провадження, про який йшлося вище, не є предметом розгляду слідчого судді, суду. Слідчому судді, суду (за наявності поданого клопотання про відсторонення від посади стосовно судді) необхідно враховувати положення ч. 4 ст. 48, п. 7 ч. 1 ст. 91 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», ч. 3 ст. 154 КПК, відповідно до яких відсторонення судді від посади здійснюється Вищою кваліфікаційною комісією суддів України на підставі вмотивованого клопотання Генерального прокурора України в порядку, встановленому законодавством [5]. Враховуючи наведене, слідчий суддя, суд, отримавши таке клопотання, керуючись ч. 2 ст. 156 КПК, зобов'язаний своєю ухвалою повернути його прокуророві як таке, що подано без додержання вимог ст. 155 КПК, у ч. 1 якої зазначається, що клопотання про відсторонення від посади осіб, зазначених у ч. 1 ст. 154 КПК, подається до відповідних органів державної влади [11];

— затримання судді або обрання стосовно нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою чи домашнього арешту до ухвалення обвину-

вального вироку судом не може бути здійснено без згоди Верховної Ради України (ч. 3 ст. 126 Конституції України, ч. 1 ст. 482 КПК) [9; 11]. Разом із тим слід звернути увагу, що Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеціанська комісія) у п. 12 Висновку CDL-AD (2007)003 визнала сумнівним положення вітчизняного закону, за яким судді мають недоторканність та імунітет від арешту, крім випадку надання згоди Верховною Радою України, оскільки визначає неправильним, що парламент відіграє роль у позбавленні суддівського імунітету [1], та вважає, як впливає з підпункту 5 п. 130 Висновку CDL-AD (2010)026, що таке зняття (гарантування суддівської недоторканності) можливе лише дійсно незалежним судовим органом [17]. Наведене, крім іншого, спонукало суб'єктів законодавчої ініціативи до розроблення відповідних змін до Конституції України щодо посилення гарантій незалежності суддів, якими пропонується змінити ч. 3 ст. 126 Конституції України, передбачивши, що суддя до винесення обвинувального вироку судом не може бути затриманий чи заарештований без згоди Вищої ради юстиції, наданої за поданням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України [14];

– про застосування будь-якого запобіжного заходу, ухвалення вироку щодо судді, як впливає зі змісту п. 2 ч. 1 ст. 483 КПК, обов'язково повідомляється Вища кваліфікаційна комісія суддів України шляхом надсилання слідчим суддею або судом, який обрав запобіжний захід чи ухвалив вирок, копії відповідного судового рішення [11].

У разі надходження клопотання про надання тимчасового доступу до матеріалів справи відповідної судової юрисдикції (цивільної, адміністративної) слідчий суддя (за наявності на те підстав) вправі лише надати тимчасовий доступ для ознайомлення з матеріалами справи, зробити копії з них, виписки. Не може допускатися надання слідчим суддею дозволу на вилучення із суду справи, яка перебуває у провадженні, а також вилучення із такої справи оригіналів чи копій будь-яких документів, оскільки надання такого дозволу грубо порушує право особи на справедливий суд, заборонено КПК (ч. 4 ст. 395, ч. 3 ст. 426) [11] та може призвести до порушення принципу розумних строків (наприклад, ч. 1 ст. 188 КАС, ч. 2 ст. 214 КАС; статті 91, 111-4 ГПК, ч. 2 ст. 296, ч. 1 ст. 328 ЦПК) [3; 8; 18].

Крім того, слідчий суддя при розгляді клопотання про тимчасовий доступ до документів, що містять охоронювану законом таємницю, зокрема особових справ суддів, зобов'язаний відмовити у задоволенні такого клопотання, керуючись п. 3 ч. 5 ст. 163 КПК, за винятком випадку, передбаченого ч. 6 цієї статті процесуального закону [11], тобто якщо сторона кримінального провадження у своєму клопотанні доведе наявність підстав вважати, що ці документи: а) перебувають або можуть перебувати у володінні фізичної або юридичної особи; б) самі по собі або в сукупності з іншими речами і документами кримінального провадження, у зв'язку з яким подається клопотан-

ня, мають суттєве значення для встановлення важливих обставин у кримінальному провадженні; в) містять відомості, що можуть бути використані як докази та свідчать про неможливість іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих документів.

Що ж стосується негласних слідчих (розшукових) дій, то необхідно враховувати, що до постановлення ухвали слідчого судді за рішенням слідчого, узгодженим із прокурором, або прокурора негласну слідчу (розшукову) дію згідно з ч. 1 ст. 250 КПК може бути розпочато лише у випадках, передбачених КПК [11]. Такі випадки прямо встановлені лише ч. 4 ст. 268 та ч. 3 ст. 269 КПК, інші ж статті, що визначають порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій, такого посилення не містять. Отже, до постановлення ухвали слідчого судді може бути розпочато лише такі негласні слідчі (розшукові) дії, як: 1) установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268 КПК) [11]; 2) спостереження за особою (ст. 269 КПК) [11] лише у виняткових невідкладних випадках, пов'язаних, зокрема, із врятуванням життя людей, запобіганням вчиненню тяжкого та особливо тяжкого злочину, передбаченого розділами I, II, VI, VII (статті 201 та 209), IX, XIII, XIV, XV, XVII Особливої частини КК [10].

При цьому після початку таких негласних слідчих (розшукових) дій прокурор зобов'язаний невідкладно, тобто за наявності найпершої об'єктивної можливості, звернутися до слідчого судді з відповідним клопотанням. У разі звернення до слідчого судді з клопотанням про надання дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії щодо судді після її початку, за відсутності підстав, передбачених ч. 1 ст. 250 КПК, чи щодо проведення негласної слідчої (розшукової) дії, яка згідно з положеннями КПК до постановлення ухвали слідчого судді не може бути розпочата, — слідчий суддя суду апеляційної інстанції повинен постановити ухвалу про відмову в наданні дозволу на проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії. Отримана внаслідок цієї негласної слідчої (розшукової) дії інформація повинна бути знищена в порядку, передбаченому ст. 255 КПК [11].

Підсумовуючи викладене, виступаючи в підтримку законодавчих ініціатив керівництва держави щодо посилення гарантій незалежності суддів, ми, розглянувши у цій статті окремі питання забезпечення незалежності суддів, а також особливості здійснення кримінального провадження щодо них за кримінальним процесуальним законом, запропонували шляхи вирішення деяких спірних, не врегульованих положеннями останнього питань, які виникають у слідчих суддів та судів під час здійснення ними професійної діяльності та можуть бути висвітлені у відповідній постанові пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ.

Список використаних джерел

1. Висновок Європейської Комісії «За демократію через право» від 20 березня 2007 р. (CDL-AD (2007)003) щодо законопроекту про судоустрій та законопроекту про статус суддів в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://helsinki.org.ua/index.php?id=1187791139>.
2. Висновок Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 01 липня 2013 р. «Щодо питання про початок кримінального провадження стосовно суддів, яке пов'язане зі здійсненням ними судочинства» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0009700-13>.
3. Господарський процесуальний кодекс України від 06 листопада 1991 р. № 1798-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5 липня 2012 р. № 5076-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>.
5. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 07 липня 2010 р. № 2453-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2453-17>.
6. Звернення Ради суддів України від 02 липня 2013 р. «Щодо незалежності суддів від незаконного втручання з боку правоохоронних органів» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/B3BF50876DDA6626C2257B9C0044C529?opendocument>.
7. Інструкція Про порядок ведення єдиного обліку в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, затверджена наказом МВС України від 19 листопада 2012 р. № 1050 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z2095-12>.
8. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
9. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
10. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
11. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
12. Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, затверджене наказом Генерального прокурора України від 17 серпня 2012 р. № 69 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.gp.gov.ua/ua/pd.html?_m=publications&_t=rec&id=110522.
13. Про незалежність судової влади : постанова Пленуму Верховного Суду України від 13 червня 2007 р. № 8 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-07>.
14. Про внесення змін до Конституції України щодо посилення гарантій незалежності суддів : проект Закону України від 04 липня 2013 р. № 2522а. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=2522%E0&skl=8.
15. Рішення Конституційного Суду України від 01 грудня 2004 р. № 19-рп/2004 у справі за конституційним поданням Верховного Суду України про офіційне тлумачення положень частин першої, другої статті 126 Конституції України та частини другої статті 13 Закону України «Про статус суддів» (справа про незалежність суддів як складову їхнього статусу) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v019p710-04>.

16. Рішення Конституційного Суду України від 05 квітня 2011 р. № 3-рп/2011 у справі за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини четвертої статті 26, частини третьої статті 31, частини другої статті 39 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (справа про стаж для зайняття посади судді в апеляційних, вищих спеціалізованих судах та Верховному Суді України) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-11>.

17. Спільний висновок Венеціанської комісії та Дирекції з технічного співробітництва Генеральної дирекції з прав людини та правових питань Ради Європи від 18 жовтня 2010 р. (CDL-AD(2010)026) щодо Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (неофіційний переклад) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/285DC84A1EFF78FAC22577C20051A2AA?opendocument>.

18. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 р. № 1618-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.

Мищенко С. М. Окремі питання забезпечення незалежності суддів та особливості здійснення кримінального провадження щодо них

Анотація. У цій статті розглянуто окремі питання забезпечення незалежності суддів та особливості здійснення кримінального провадження щодо них за новим процесуальним законом. Запропоновано шляхи вирішення не врегульованих КПК питань, які виникають у слідчих суддів, суду при здійсненні правосуддя.

Ключові слова: незалежність суддів, недоторканність суддів, кримінальне провадження, кримінальне правопорушення.

Мищенко С. Н. Некоторые вопросы обеспечения независимости судей и особенности осуществления уголовного производства в отношении их

Аннотация. В данной статье рассмотрены некоторые вопросы обеспечения независимости судей и особенности осуществления уголовного производства в отношении их согласно новому процессуальному закону. Предложены пути решения не урегулированных УПК вопросов, которые возникают у следственных судей, суда при осуществлении правосудия.

Ключевые слова: независимость судей, неприкосновенность судей, уголовное производство, уголовное правонарушение.

Mishchenko S. M. Separate Issues of Judges' Independence Provision and Peculiarities of Criminal Justice Administering as for Them

Summary. This article provides consideration of separate issues concerning judges' independence provision and peculiarities of criminal justice administering as for them according to the new procedural law. The author proposed ways of solution of issues, which were not regulated by the CPC, investigation judges and court have while justice administering.

Key words: judges' independence, judges' inviolability, criminal proceedings, criminal offence.